

Nenad Rizvanović

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo
Tel: + 387 33 550-495
Fax: + 387 33 550-496
redakcija@buybook.ba
www.buybook.ba

buybook

Turinina 7, Zagreb
Tel: + 385 98 232-813
info@buybook.hr

ZA IZDAVAČA

Damir Uzunović
Goran Samardžić
Lada Jurković

Longplej, Nenad Rizvanović
Copyright © Nenad Rizvanović, 2020.
Copyright © Buybook, 2020.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

UREDNIK

Faruk Šehić

TEHNIČKA UREDNICA

Lana Krstić

LEKTURA I KOREKTURA

Marina Vujčić

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Boris Stapić

FOTOGRAFIJA AUTORA NA NASLOVNICI

Adrijana Vidić

ŠTAMPA

Znanje, Zagreb

Nenad Rizvanović

LONGPLEJ

Sarajevo / Zagreb, 2020.

Olegu Antoniú i Ahmedu Buriú

Mikrofon je vaš

Svi su živnuli kad je mama podigla poklopac a valovi zanosnih mirisa iskočili iz zdjele za supu. Mama je ljupko nabola golemi komad mesa na viljušku i spustila ga na veliki tanjur.

– Sami si režite – rekla je. – Tu vam je hren i mrkva, sos od paradajza i sos od kopra.

Bijeli okrugli luster umjetno je širio bijelu svjetlost. Zimski dan se rano umorio i već je tonuo u sivu noć. Sjene su plesale na šarenom zidu.

Mama je kutlačom promiješala supu u zdjeli u kojoj su plivali komadići mesa, mrkve, celera, kupus, kelj i tanki štapići rezanaca. Pitao sam se da li je stavila šećer u sos od paradajza. Valjda ipak nije. Ponekad bi umiješala šećer i divan bi se umak pretvorio u bljutavu želatinu. Oprezno sam umočio kašičicu u paradajz i polizao par kapljica sosa. Nekoliko sekundi sam tekućinu držao na nepcu.

– Ja bih i jednog i drugog sosa – rekao sam. – Polij ga po krumpiru, pored mesa.

Dobar ručak ovisi o točnom planu. Tako je i inače u životu, rekla je mama. Previše eksperimenata i nespretnih kombinacija vodi ravno u propast. Treba se uvijek držati poznatih i provjerenih recepata. Evo primjerice kuhana govedina. Ukus je drukčiji, ali ne i bolji, ako meso pomiješaš sa sosom. Dovoljno je samo posoliti meso i pojesti ga eventualno sa šnitom crnog kruha.

Može malo hrena, ali hren ne smije biti razvodnjen ili presladak ili, o užasa!, pomiješan s majonezom. Zna se kakav hren treba biti: oštar i prijek da ti suze navru na oči. I krumpir-pire je bolji bez sosa, naravno, ali samo ako nije razvodnjen. Kuhani krumpir prelij putrom i peršinom. Puter se, naravno, mora fino rastopiti.

Ako staviš krumpir na svoj tanjur, jasno je da se kuhano meso jede nakon supe.

Iako uvijek postoji nelogičnosti. Kuhanu govedinu se smjelo jesti prije supe, ali ako na tanjur dodaš krumpir, znači nema supe. Kuhano meso ide poslije supe. Kuhanu piletinu sam baš prezirao, jedino je džigerica bila podnošljiva, za razliku od želuca, srca ili, što je najgore, pilećeg vrata. Niti si recimo mogao sos politi po pečenom mesu. Nije uvijek bilo lako proniknuti u ova pravila. Mama je bila pravi satrap za bilo kakve eksperimente. Zvonila bi na uzbunu ako si netko grabi previše filea ili prisvoji preveliki komad mesa ili toči treću čašu vina ili ždere kolače, ili, što je najgore, pali cigaretu u kuhinji i puši.

Za stolom smo osjećali nevidljiva vlakna kako nas vežu. Smiješno koliko smo si nalikovali. Najsretnije su one porodice u kojima se nitko u nikome ne prepoznaje. Mama je poslije ručka postavila klupicu ispred kuhinjskih vrata i rekla *pjevaj*, što je bilo iznenađenje. Već neko vrijeme nije se spominjalo pjevanje. Mislio sam da smo to poglavlje završili.

Promotrio sam šamlicu od hrastova drveta, s fino zaokruženim rubovima i prorezom na sredini, kao na poštanskom kasliču ili kasicu prasicu. Na riječ *pjevaj* jato se tetaka za kuhinjskim stolom zahihotalo. Nisam ih ni pogledao. Plašile su me sve tetke i ujne kad se jednom nađu na okupu. Zajedno, uvijek su spremne da te ismiju ili ti se narugaju. Crni krejon i jeftini crveni ruž tope se na tvrdim licima. Živjele su u dalekim predgrađima. Neke sam poznavao slabob; bilo je mladih i ljepuškastih, koje su, znao sam, i najopasnije.

Promaklo mi je koja se od njih prva nasmijala, koja je prva zapuhala u žeravicu smijeha, koji se potom, neželjen, pojavio niotkuda. Koja je potegla otonac koji je potakao val smijeha?

Postoji trenutak kad iz porodičnog stada izraste podsmješljivi kolektivni hihot koji ima svoje uvjete, razlog i svoju metu, a to smo ovaj put bili ja i moja mama. Ja jer sam već bio prestar za ovakve predstave, a mama jer nije vidjela da sam prestar. Baka je odsutno promatrala čitav prizor, a bio je dovoljan samo jedan njezin pokret i ovom bi pjevačkom cirkusu bio kraj. Dida je spavao na sećiji pored špareta. Pomislio sam da je umro.

Zatim sam iz publike začuo pljesak. Podigao sam fotoaparat Zenit, koji je otac donio sa službenog putovanja iz Moskve, i škljocnuo. Na fotografiji vidimo mutne ženske siluete koje dlanovima zaklanjaju lica.

Sve je bilo spremno za moj nastup, jedino što ja nisam uopće htio pjevati. Svi su napeto čekali da zabava počne. Nakloni se i počni. Prvi pljesak. Mikrofon je vaš.

Još sam se neko vrijeme pravio da ne čujem ili ne shvaćam što mama govori. Mama je ljutito ponovila neka se popnem na stoličicu i zapjevam. Pa nismo više u hotelu Amfora pa da pred strancima pjevam "Trla baba lan".

Mamin prijetvorni slatkasti ton u glasu postajao je sve iritantniji i ja sam pobjegao u kupaonicu. Hitro sam zaključao vrata za sobom, a mama je zatresla kvaku iza mene i širokim dlanom opalila po vratnici.

– Izlazi i pjevaj!

Koju bih to pjesmu uopće mogao otpjevati? Možda neki hit s repertoara Zvonka Bogdana i Šandora Lakatoša? Samo znam li čitavu pjesmu napamet? Ploču sam često slušao, ali pjesmice sam pamtio teško. Koju pjesmicu? "Fijaker stari ulicama luta" možda? Ili "Nema lepše devojke od Marike Ciganke"? Zamišljao sam da je Marika Ciganka divljakuša koja samo čeka da joj padnem u zagrljaj.

Kad bi u kuhinji postojala bina – prava bina – i kad bih znao da će me pratiti violinski ciganski orkestar, kojim ravna Šandor Lakatoš, sigurno bi mi bilo lakše. Ali stvarnost je bila surova. Nitko od mojih rođaka nije bio muzičar, nismo mi bili Lakatoši i sad bih ja trebao tek tako otpjevati teške stihove:

Kiša mora pasti, zima mora doći
ali ljubav moja nikad neće proći.

Ili:

Hteo bi te videt' još jedared mila
gde kroz bokor ruža lebdiš kao vila.

– Pjevaj! – pritisak je postao nepodnošljiv i ja sam zgrabio viljušku umjesto mikrofona i proderao se.

– Evo banke Cigane moj, Cigane moj, sviraj mi ti – rekao sam i dobio strastven pljesak. Tetke i ujne su pljeskale kao da si ih ubo iglom u guzicu. Nisu samo pljeskale, već su zborski ponovile za mnom.

– Evo banke Cigane moj, Cigane moj sviraj mi ti.

– Ja ću tebi svirati, a ti ćeš mene slušati!

Kao da sam iskusan pjevač, mahnuo sam prema gledateljima i još dodatno izveo nekoliko efektnih pokreta kukovima i guzicom, kao kad Elvis Presley zapleše kazačok, što je raspametilo kor već dobro pripitih tetaka i ujni, koje su jedva čekale da se uključe u predstavu koja je već bila završila, no za njih je tek bila počela.

Plesne večeri u hotelu Royal i kino Zvečevo

Mama i tata su se upoznali 10. srpnja 1967. na terasi hotela Royal. Tata je lakim korakom prišao stolu za kojim je još sjedila mamina prijateljica Sofija i zamolio mamu za ples. Pokušavao se sjetiti gdje je već vidio to umilno lice. Mama je ugledala uščuvanog, urednog tridesetogodišnjaka, kratko ošišanog, ali ne i ćelavog. Na sebi je imao čistu bijelu košulju, laki tamnoplavi sako, smeđe mokasine. Rečenice koje je izgovorio bile su jasne i fine, bez teškog naglaska.

Mama je odjenula kratku krem suknju, ukusnu bijelu košulju i blijedoružičastu vesticu. Napunila je devetnaest godina. Na fotografijama iz tog vremena vidi se mamin smisao za modu, za košulje, suknje i krojeve. Mama je imala bezazleno lice uz koje je sve pristajalo. I zaista je voljela ples.

Subotom su mama i Sofija išle u kino. U svakom filmu pro-našle bi nešto za sebe: scenografiju, kadrove snimljene iz zraka, ili uzbudljiv ulični život koji se odvija u drugom planu priče. Kako samo nestvarno izgledaju američki gradovi u tim filmovima! Ulice, prodavaonice, restorani, kafići i reklame, filmovi puni privlačnih reklama.

Nije im, naravno, bilo svejedno je li film koji su gledale bio do-bar ili loš. Mama je više voljela mjuzikle ili melodrame, što je bio tipično osječki ukus. “Barun Trenk”, “Mačka na vrućem limenom krovu”, “Tko se boji Virginije Woolf”. I mama i teta Sofija voljele su Elizabeth Taylor kao Kleopatru.

Filmove su najradije gledale u kinematografima Papuk i Crvena zvijezda.

Dana 10. srpnja 1967. u kinu Papuk igrao je film "Sedmorica veličanstvenih" u kojem su glumili Yul Brynner, Steve McQueen, James Coburn i Charles Bronson. U kinu Zvečevo igrala su dva filma, od 16 i 18 sati. "Na zmajevom putu" Brucea Leeja i "Njoj se mili u svili", u režiji Mikea Strykera.

Sofija je na blagajni kina Papuk kupila dvije karte za film "Šerberski kišobrani".

"Šerberski kišobrani" su svakako bili najbolji filmski izbor. U glavnoj ulozi Cathérine Deneuve. Složile su se da nitko nije tako lijep kao Cathérine Deneuve, osim možda Grace Kelly.

Tata je već vidio mamu još ranije te večeri na korzu. Ni tada se nije mogao sjetiti odakle mu je to lice poznato (a vidio ga je u samoposluzi na Nivetinoj reklami). Mama i Sofija skrenule su u Šamačku ulicu, što je značilo da su krenule prema vrtnoj restauraciji hotela Royal.

Hotel Royal imao je dugu tradiciju plesnih večeri, na kojima su nastupali ponajbolji osječki muzičari i najpopularniji osječki pjevači i pjevačice, Olgica Miler, Gita Šerman, Šeri Brendi u pratnji velikog plesnog orkestra Ede Klajna ili orkestra Bonzo koji je vodio trubač Braco Bem. Slavu hotela Royal krajem 1960-tih pomutili su Dinamiti i drugi rock sastavi koji su nastupali na plesnjacima u Radničkom domu. Mama i tata više su voljeli evergrine, revijalnu glazbu i lake jazz melodije.

U hotel Royal izlazili su pristojni parovi, djeca iz boljih građanskih kuća, no svi su bili prihvaćeni ako su bili pristojni, školovani i ako su znali plesati. Osijek je godine 1967. još bio dobri stari jugoslavenski grad. Čudan je bio taj 10. srpnja. Mami se činilo da leti dok pleše i da joj se svijet topi pod nogama.

Tata je mamu smotao na brzinu, no da su se vidjeli nekog drugog dana, možda bi se samo mimoišli na ulici, bez zastajkivanja i pozdrava, možda bi izmijenili tek kratak prezrivi pogled. No su-bitnije ljetno popodne 10. srpnja 1967. razvilo je svoje zastave.

Vjetar je u nanosima s rijeke nosio pseći lavež i dječju ciku. Netko je skočio u ledenu Dravu, možda su ga odnijeli opasni riječni virovi. Na grad se spustila panonska siesta i ljudi su zaboravljali na svijet oko sebe.

U kino Zvečevo – nekada kino hotela Royal – sam kasnije išao na filmske matinee s plahim i blijedim Laslom, nekorisnim u sportu, kemiji i matematici, ali korisnim u sakupljanju samoljepljivih sličica, stripova, značaka, poštanskih markica i filmskih i drugih nevažnih podataka. Znao je da u svesku bilježim naslove filmova, imena glumica i glumaca, scenarista, režisera i slične podatke. Laslo je za razliku od mene bio veliki ljubitelj kvizova.

Znam li tko je bio visoki crnac s kojim se Bruce Lee pomarisao na kraju filma “Zmajeva igra smrti”? Ispred mene je titrao orlovski nos, rošavo lice ukrašeno prljavom kosom.

U “Zmajevoj igri smrti” Bruce Lee glumi filmsku i borilačku zvijezdu Billyja Loa kojeg bezobzirni gangsteri žele reketariti. On ih ignorira sve dok mafijaški šef ne ubaci među filmske statiste svog pomoćnika u čijem su pištolju pravi metci, i Billy, naravno, popije metak u lice.

Billyjevi prijatelji u filmu lažiraju sprovod – scena lažnog sprovoda zapravo su snimke pravog sprovoda Brucea Leeja jer je Bruce Lee na početku snimanja filma popio tabletu protiv glavobolje i umro. U “Zmajevoj igri smrti” pojavljuje se u ukupno jedanaest minuta. Scenaristi su nakon Leejeve smrti dopisali scenu plastične operacije lica – doktor Billyju laže da se njegovo lice neće promijeniti – što je otvorilo mogućnost da drugi dubleri glume u filmu Brucea Leeja.

Sjećao sam se da je Laslov crnac bio gotovo dvostruko viši od Brucea Leeja. Na početku borbe crnac-dugajlija s lakoćom mlati Loa, no u čas se sve promijeni i do kraja filma crnac je mrtav. Zapamtio sam da je nosio crne naočale, to je bio čudan moment: tokom čitave borbe on je nosio crne sunčane naočale. Sav sam se napeo od razmišljanja, ali sam se uspio sjetiti da se filmski lik zove Hakim.

– Točno – rekao je Laslo – zove se Hakim. Ali tko glumi Hakima?

Nabrojao sam do pet imena nadajući da će pravo isplivati.

– Točan odgovor je Kareem Abdul-Jabbar – Laslo je urlao od sreće. – Košarkaš Kareem Abdul-Jabbar!

Prisan smrdljiv zadah kokica, prljavštine i ustajalog zraka pratio nas je na izlazu iz filmske dvorane. Jedan stručan udarac – kojeg se ne bi posramio ni Bruce Lee – i Laslo je letio Šamačkom.